

КОЗАЧКА: Тихо серце!	169
МИХ. КОЦЮБИНСЬКИЙ: Нін іде! Образок	170
А. МУРАМСЬКИЙ: Дві стрічі. (Із життя сибір- ського засланця.)	179
А. КРИМСЬКИЙ: Прокля- та смоковниця	196
МИХ. МОЧУЛЬСЬКИЙ: Кава	197
С. ЯРИЧЕВСЬКИЙ: З гір- ких правд	211
МИХАЙЛО ЛОЗИНСЬКИЙ: Становище польських і великоруських соціалі- стичних партій до укра- їнського питання (докін- чене)	212
ХАРКОВЯНКА: На роко- вину	234
ІВ. ФРАНКО: Стара Русь V	236
АДА НЕГРІ: Вибір поезій — пер. Павло Грабов- ський	244
МИРОСЛАВ ГАВРИЛІВ: Нерви і душа (к. б.)	247
ГНУТ ГАМСУН: Літера- турне турне	263
М. НАСОНОВА: Пісня про волю	279
НАУКОВІ ЛИСТКИ: VІІІ. Сім гріхів головних, Та- дія Зеліньського	280
ЕДґАР ВАЛЕС: Суд чо- тирьох (кінець буде)	288
МИХАЙЛО ЛОЗИНСЬКИЙ: Против обскурантизму серед своєї суспільно- сти	308
МИХ. ГРУШЕВСЬКИЙ: З біжучої хвилі: Пер- ша річниця російської конституції	327
Бібліографія	331
Книжки надіслані до ре- дакції	335
Оголошення	336

Редакційний комітет:

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

ДР. ІВАН ФРАНКО.

РІЧНИК ІХ.

ТОМ XXXVI.

КНИЖКА ХІ.

ЗА ПАДОЛИСТ.

ЛІТЕРАТУРНО- НАУКОВИЙ ВІСТНИК

ЛЬВІВ.

З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

СУД ЧОТИРЬОХ.

РОЗДІЛ V.

ПЕРЕПОЛОХ У РЕДАКЦІЇ „МЕГАФОНА“.

Видавець „Мегафона“ вертаючи по обіді здивав на сходах старшого редактора, який забувши всі інші справи, обернувся до нього з запитом про „чотирьох“.

— Схвильовані публіки все ще не устає, — відповів видавець. — Ніхто ні про що не говорить, як про близькі дебати над проектом про видачу заграничних політичних влочинців, а правительство поробило всі заходи, аби не допустити атентату на життя сера Рамона.

— А який настрій перемагає?

Видавець стиснув на те плечима.

— Ніхто в дійсності не вірить у можливість того атентату, не вважаючи на бомбу.

Головний редактор задумався, а потім спитав нараз:

— А що ви думаєте про се?

— Я думаю, що та погроза не буде ніколи сповнена. „Суд чотирьох“ наткнувся перший раз на таке сильне супротивлене і як би вони не упереджували сера Рамона, то може що й вийшло би, а так упередивши його...

— Ну, побачимо, — перервав головний редактор і пішов до дому.

Йдучи в гору по сходах видавець думав, як довго історія „Суду чотирьох“ буде заповняти стовпці його газети і надіявся, що влочинці таки зроблять атентат, може невдатний, але що спробують, про те був сильно переконаний.

Його кабінет був замкнений. Знайшовши в кишені ключ, він увійшов до нього на потемки.

— Хотів би я знати... — муркотів він, відкручуючи електричну закрутку.

Щось блиснуло ясно, посипалися іскри, але кімната полишила ся темна.

Переляканий він вийшов на коридор і казав подати світло.

— Пішліть швидко по електротехніка, — крикнув він, — один дурний ізолятор тріснув!

Коли принесли лампу, кімната показала ся вся в димі, а електротехнік сконстатував, що всі ізолятори були здойшли і вложені в порядку на столі.

Від одної пляниці висів кусок тонкого дроту, а його кінець лежав у чорній коробочці, з якої виходили клуби диму.

— Відтворіть вікна! — сказав видавець, і коли принесли відро води, він обережно кинув туди маленьку коробочку. В той сам час побачив на столі зеленкувато-сірий лист. Він узяв його, обернув і розпечатавши, завважив, що гума була ще вохка.

„Поважаний сер, — стояло в листі, — відкрутивши електричну закрутку і побачивши, що вона не функціонує, ви почали уважати себе певно „жертвою насильности“, про яку ви так часто любите згадувати. Ми перепрошуємо за спричинений вам неспокій, т. є. за усунення лампи і за заміну її електричним порошком, але тепер ви очевидно не сумніваєте ся, що нам було би так само легко поставити баньку з нітрогліцеріною, що дало би вам можливість убити самого себе.

„Ми зробили все те, аби показати вам, як непохитна наша постанова сповнити все, що ми обіцяли в справі відомого проєкту в парламенті. Ніяка сила на світі не спасе сера Рамона від смерти, і ми звертаємо ся до вас, як до властителя великої газети з проською, аби ви ужили всього свого впливу на правительство і намовили його при помочи преси відкликати той ганебний проєкт, через що ви спасете масу невинних людей, які знайшли захист в Англії, а також жите вашого міністра, якого одинокою виною є на нашу думку тільки западто велика западливність і старане довершити те несправедливе діло“.

Підпис: „Суд чотирьох“.

Прочитавши лист видавець свиснув протягло і обтерши спітвіле чоло, глигнув неспокійно на промоклу коробочку, що повільно пливала в ведрі.

— Що стало ся, сер? — спитав швидко електротехнік.

— Ніщо! — була коротка відповідь. — Кінчіть свою роботу, зміцніть проводи і можете йти.

Цікавий електротехнік поглянув також незадоволено на коробочку, що плавала, та на обірвані проводи.

— Все се дуже дивне, сер, — сказав він, — коли б ви спитали мене...

— Я однако нічого не спитаю вас, — перервав йому знаменитий журналіст, — тому кінчіть швидше свою роботу!

— Простіть, сер, — відповів електротехнік.

Пів години потім видавець „Мегафона“ сидів із Вельбі і обговорював стан тої справи.

Вельбі, один із найбільших заграничних видавців Лондона, усміхаючись чемненько виповідав своє здивованє.

— Я був усе переконаний, що ті юнаки сповнять свій намір невідмінно, — говорив він весело, — і додержать усього, що обіцяли, а то дуже важне!

— Коли я був у Генуї (Вельбі діставав усі звістки з перших рук) або в Софії, не памятаю добре, — говорив він, — я здивав там одного добродія, що оповів мені в подробицях справу Уреловича. Урелович був одним із убійців сербського короля, памятаєте? Отже раз той сам Урелович вийшов із дому, бажаючи піти до театру, і нараз тої самої ночі його знайдено мертвим у міськїм сквері, з шаблюю віткненою в серце. При тім завважено дві дивні обставини. По перше, всі знали, що полковник уходив за доброго дуеліста, тому ясно було, що він не був просто вбитий, але очевидно поединкував ся, а по друге, він носив корсет, як і иньші офіцери, що завважав його противник і мабуть ударом шаблі розтяв його, бо корсет лежав побіч трупа.

— А що, знали тоді, що той злочин був ділом „Суду чотирьох“?

Вельбі похитав відмовно головою.

— Я навіть ніколи не чував про них доти, — сказав він, а потім спитав: — А ви що зробили зі своєю маленькою... коробочкою?

— Я розпитував усю прислугу, курзорів і навіть усіх дежурних із того дня, але ніхто не бачив ні входу, ні виходу нашого таємничого гостя! Думаю, що був лиш один! Усе те незвичайно дивно! Просто неможливе до пояснення! Знаєте, Вельбі, все те робить на мене пригнобляюче вражінє! Бо лиш подумайте, гума на коверті була ще вохка, значить, лист правдоподібно був написаний і запечатаний на кілька секунд перед моїм приходом!

— А вікна були отворені?

— Ні, всі трое вікна були замкнені і через них не було ніякої змоги влізти до кімнати!

Детектив, що увійшов саме тоді, аби довідати ся про подро-

биці, висловив таку думку :

— Чоловік, що написав той лист, мусів був опустити кімнату не швидше як на мінуту перед вашим приходом, — сказав він і взяв у руки лист.

Тому що детектив був молодий і незвичайно діяльний, то швидше, ніж робити висновки, забрався зробити докладну ревізію. Він зревідував усю кімнату, піднімав дивани, стукав у стіни, оглянув усі шафи і навіть із лійкою в руках переміряв масу непотрібних предметів.

— Багато сьміється з оповідань детективів, — говорив він усьміхненим журналістам, — але я, прочитавши все, що написали Габоріо і Конан-Дойль, прийшов до переконання, що належить звертати увагу на найменші дрібниці. Не завважали ви, сер, по відході тої особи попелу з сигара або чогось подібного?

— Ні, нічого, — відповів серіозно видавець.

— Шкода, — сказав детектив прощаючись і завиваючи пекельну машину.

Перед відходом детектива видавець розмовляв із ним довго і серіозно.

— Лиш я й ви знаємо про сей випадок, — додав він, — і коли про нього довідають ся иньші особи, то се дасть мені право думати, що поліція буває слизькоязика!

— Можете бути певні, що ми будемо мовчати, — була відповідь детектива, — ми вже й так зовсім заплутали ся.

— Знаменито, — додав видавець, а в його словах звучала погроза.

Вельбі і видавець ховали тайну, доки газета не була вислана до друкарні.

Посторонному чоловікови може очевидно видати ся се дивним, але люди, що працюють при газетах, знають, що звичайно всі новинки відомі скорше, ніж появлять ся у друку.

Буває часто, що хтось із прислуги в редакції довідавшись припадково про якусь новість, пише її зараз на папері і вкидає в вікно; там ловить його визначена на те особа і біжить стрімголов до другої редакції, аби продати новину за добрі гроші. Такі річі повторяють ся дуже часто.

Пів до дванацятої закипіло в кімнатах редакції „Мегафона“ як у кітлі, бо вже всі співробітники дізнали ся про „образу“. То був грандіозний випадок і тому на першій стороні газети надруко-

вано великими буквами:

„Знов „Суд чотирьох“. „Образа редакції „Мегафона“. „Діявольська хитрість“. „Ще листи з погрозами“. „Суд чотирьох“ дотримає свої обіцянки“. „Замітний документ“. „Чи спасе поліція сера Філіпа Рамона?“

— Дуже добра стаття, — сказав редактор, корігуючи її.

Він збираючись тоді до відходу стояв із Вельбі при дверях.

— Не кепсько, — відповів той, — я думаю... Що се таке?

Останній виклик відносив ся до курсора, що прийшов із якимось чужим паном.

— Сей пан, сер, бажає з кимось поговорити, — сказав курсор, — він дуже схвильований і я зважив ся привести його на гору; то чужинець і я не можу його зрозуміти.

— Чим можу вам служити, добродію? — обернув ся видавець до чужинця по французьки.

Той похитав головою і промовив кілька слів на чужім діалекті.

— А! — крикнув Вельбі. — Та він Еспанець, — і обертаючись до нього спитав по еспанськи: — В якій справі:

— Чи тут редакція сеї газети? — спитав Еспанець, витягаючи з кишені брудне число „Мегафона“. — Чи можу бачити видавця?

Видавець дрігнув, але назвав себе.

Тоді незнайомий оглянувшись довкола, прошептав несміло: Я один із „Суду чотирьох“.

Вельбі зблизив ся і уперто глянув на нього.

— Як називаєте ся? — швидко спитав він.

— Тері, — відповів той.

* * *

Було пів до одинацятої, коли кеб, у яким сиділи Пойкарт і Манфред вертаючи з театру, завернув на Оксфордську улицу.

— Ти заявляєш бажане бачити видавця, — говорив Манфред, — тоді ведуть тебе до контори, там ти поясниш комубудь свою справу, але на жаль вони не можуть допомогти тобі, хоч крайно чемні; їх чемність не доходить одначе до того, аби проводити тебе до входових дверей, тому ти не знаючи розкладу кімнат, входиш випадково до кабінету видавця. Знаючи, що його нема дома, ти

входиш туди сміло, робиш, що тобі треба, і виходиш спокійно назад, і коли на щастє нема поблизько нікого, замикаєш навіть двері, коли-ж зауважаєш кого, то навпаки стаєш у дверях і виговорюєш голосно кілька прощальних фраз. Се все.

Пойкарт став і закуривши нове сигаро, говорив далі:

— Уживай таких коверт, на яких гума не висихає швидше, як за годину, через те придаси більше таємничости справі.

Манфред засьміяв ся.

— Коверта з вохкою гумою заінтригує особливо англійських детективів!

Коли кеб проїздив по Оксфорд-Стріті, Манфред застукав до візника і казав йому стати при тротуарі.

— А я думав, що вам далеко ще їхати, сер, — завважив візник беручи гроші.

— Так, я також так думав, — відповів йому Манфред, — добраніч!

Він стояв на тротуарі балакаючи з Пойкартом, доки кеб не сховав ся на закруті, потім вони вернули назад до Мармурової арки і пройшовши Парк-Ляйн, увійшли у Піккаділі. Тут вони зайшли до реставрації, де в нишах сиділа маса мущин довкола мармурових столів і всі балакаючи курили папіроси.

В одній ниші сидів Гонзалец із довгою папіроскою в зубах; його виголене лице було задумане і спокійне.

Хоча ніхто з прибулих не показав найменшого вдивованя на вид Гонзалеца, але все таки серце Манфреда застукало сильно, а на блідих щоках Пойкарта появили ся два румянці.

Коли вони сіли за столик коло Гонзалеца і кельнер діставши замовлення відійшов, Манфред спитав пошепки:

— Де Тері?

Леон ледви замітно стиснув плічми і відповів йому спокійно:

— Тері втік.

По хвилі мовчанки Леон говорив далі:

— Ти перед відходом нині рано дав йому пачку газет?

Манфред кивнув притакуючи головою.

— Так, англійських газет, — сказав він, — але Тері не знає ні слова по англійськи, а що там були образки, то я дав їх, аби його розірвати.

— Між тими газетами було число „Мегафона“?

— Так, так, — пригадав собі Манфред, — там була замітка про винагороду і цілковите прощення доносця, написана по еспанськи, — сказав він і задумав ся. — Так, — говорив далі, — я прочитав се пізнійше.

— Ти поступив дуже необережно, — завважав Пойкарт.

— Я звернув увагу, що Тері був сильно схвильований, але думав, що то від нашої вчорашньої розмови з ним, коли ми йому пояснили, яким способом хочемо усунути сера Рамона, і ту роллю, яку він має відіграти в тій справі.

Тому що появил ся кельнер приносячи замовлену їду, Леон почав говорити про що нинше.

— Се нагадує мені історію коня, за якого заплачено таку величезну суму, а тим часом той кінь прибув до Англії аж по місяці, а перед тим ніхто його й не бачив, — сказав він.

— Думка, що той кінь не витримає перевозу через канал, була страшна, — додав Манфред.

В ту хвилю кельнер відійшов.

— Нині рано ми вийшли з ним на прохід, — говорив далі Леон, — і йдучи по Ріджент-Стріті він що хвилі ставав, вдвляючись у вітрини склепів, але ледви ми відійшли від вистави фотографа, як я стратив його з очей. На вулиці була маса народа, але Тері не було і від того часу я все шукаю його.

Леон донив свою склянку і поглянув на годинник. Оба остатні приятелі не пили нічого і можна було завважити, що вони позаціпали свої пальта.

— Небезпека не така може дуже велика, — сказав із усьміхом Гонзалес.

— Я беру всю вину на себе, — промовив Манфред, але Пойкарт стримав його :

— Вже коли хто винен із нас, то лиш один я, — сказав він, сьміючись уривчасто. — Ні, Жорж, ми занадто мало значіння признавали англійським газетам, їх хитрости та зручності, а тепер треба говорити про те, хто винен, та крім того гунцвот іще...

— Дівчина з Хереса, — докінчив Леон.

По хвилевій мовчанці задумали ся всі три глибоко.

— У мене стоїть тут мотор, — сказав Леон, — ви сказали,

що прийдете сюди на 11-ту годину, а в Дуврі стоїть наш яхт так, що досвіта можемо бути у Франції.

Манфред глипнув на нього.

— Ти як думавш? — спитав він.

— Я раджу лишити ся і кінчити діло, — відповів Леон.

— Я також так думаю, — сказав спокійно і рішучо Пойкарт.

Манфред подзвонив на кельнера.

— Маєте остатні вечірні телеграми? — спитав він.

Кельнер приніс йому дві газети.

Переглянувши уважно Манфред відложив їх і сказав:

— В сих телеграмах нема нічого. Коли-ж Тері пішов на поліцію, то ми мусимо укрити ся на час і видумати иньший плян поступування, бо попередній в таким разі зовсім не придатний!... А може ліпше від разу вимірити останній удар, адже Тері оновідав нам усе, що ми бажали довідати ся від нього, хоч...

— Се було би зовсім несправедливе в відношеню до сера Рамона, — додав Пойкарт тоном, що не допускав суперечки, — йому лишило ся ще два дни і він мусить дістати остатнє остереженє.

— В таким разі, — сказав Манфред устаючи, — ми мусимо відшукати Тері.

Пойкарт і Гонзалец устали також.

— Коли Тері не пішов на поліцію, то де-ж він задів ся?

Питанє задав Леон.

— Пішов до редакції тої газети, що надрукувала оголошенє по еспанськи, — відповів Манфред.

І всі три зрозуміли, що так було дійсно.

— Твій мотор може придати ся нам, — додав Манфред, і вийшли всі три з кімнати.

* * *

В кімнаті видавця сиділи два журналісти, а перед ними стояв Тері.

— Тері, — повторив Вельбі, — я зовсім не знаю такого імени. Хто ти? Де жиєш?

— Я, сіньори, з Хереса в Андалюзії, служив на виноградній фермі.

— Я зовсім не про те питаю тебе, — перервав йому Вельбі, — скажи нам, звідки ти прийшов тепер, із якої часті Лондона?

Тері з розпукою сплеснув руками.

— Як я можу се знати? Там є доми, вулиці, ходять люди, мені відомо, що се Лондон і що я тут маю вбити чоловіка, міністра за те, що він хотів перевести в парламенті новий несправедливий проєкт закона, але більше вони не казали мені нічого.

— Вони? Хто вони? — спитав задихуючись видавець.

— Остатні три.

— А якже вони називають ся?

Тері подивив ся підозрено в лице того, що задав йому се питанє.

— Обіцяна нагорода і цілковите прощенє, — промовив він похмуро, — і я хочу дістати все те, а потому буду вже говорити.

Видавець підступив до свого бюрка.

— Коли ти дійсно один із „Суду чотирьох“, — сказав він, — то дістанеш свою нагороду і частину її видам тобі зараз.

Він подзвонив і видав курзорови, що ввійшов, такий приказ:

— Скакайте до друкарні і кажіть затримати всіх складачів доти, доки я сам не відпущу їх.

В долині у друкарні гуділи машини і виускали перші рапніші числа.

— Тепер, — сказав видавець, звертаючись до Тері, що стояв увесь час розмови, оглядаючись неспокійно, — тепер скажи мені все, що знаєш.

Тері, не відповідаючи, глядів уперто в долину.

— Обіцяна нагорода і амнеція, — шепотів без перестанку.

— Говори швидше, — крикнув на нього Вельбі, — і дістанеш одно і друге! Скажи передовсім, що то за „Суд чотирьох“, як називають ся три иньші твої спільники і де вони?

— Тут, — відповів сильний голос і видавець обернувшись побачив незнайомого, що примикав двері. Незнайомий підійшов сьміло до них; він був у фракку й масці. В правій руці тримав револьвер. — Я один із трьох, сказав незнайомий спокійно, а два иньші чекають мене на долині.

— Яким чином ви ввійшли сюди і чого потребуєте? — спитав

редактор і протягнув руку до шафки свого бюро.

— Положіть руку на стіл, — задзвенів голос і дуло револьвера звернуло ся до нього.

— Як я війшов сюди, вам пояснить ваш швайцар, коли прийде до себе, а тут я тому, аби спасти своє житє. Коли би Тері договорив, то я очевидно згинув би, і тому я хочу перешкодити йому зробити се. Правда, що се все дуже природне? Я особисто не маю нічого проти вас, джентльмени, але коли схочете мені перешкоджувати, то упереджую, що убю вас, — додав він спокійно. Все те було сказане по англійськи.

Тері з широко отвореними очима і роздутими ніздрями відступав підчас тої розмови до дверей, віддихаючи важко.

— Ти хотів видати своїх товаришів і не допустити, аби вони осягнули свою ціль, — сказав чужинець по еспанськи онімілому від перестраха доносцеві, — і тому ти повинен умерти!

При тих словах він звернув револьвер у груди Тері, але той упав на коліна, шепчучи молитву.

— Клену ся, що я не допущу до того! — крикнув видавець, кидаючись уперед, але дуло револьвера звернуло ся в його сторону і голос незнайомого проговорив тихо:

— Благаю вас, сер, не доводіть мене до крайности, бо інакше я буду приневолений убити вас.

— Я не доволю вам сповняти тут убійство! — закричав знов видавець, як несамовитий, і знов хотів кинути ся в перед, але Вельбі стримав його.

— Чого горячити ся? — промовив тихо Вельбі. — Він очевидно не відступить від своєї постанови і ми не поможемо тут нічого.

— О ні, сер, ви можете допомогти дещо, — відповів незнайомий і рука його з револьвером опустила ся; але швидше ніж редактор зміг відповісти, почув ся стук до дверей.

— Скажіть, що ви заняті, — і револьвер знов звернув ся до Тері, що скорчений лежав під стіною.

— Ідіть, — крикнув редактор, — я занятий!

— Складачі чекають, сер! — почув ся голос і кроки почали віддаляти ся.

— Ну, тепер говоріть, що ми можемо зробити? — спитав редактор.

— Ви можете спасти життя цього чоловіка.

— Яким способом?

— Дайте нам слово честі, що позволите нам відійти, не роблячи ніякого розголосу та що не вийдете з сеї кімнати протягом чверти години.

Видавець вагався.

— А по чім я буду знати, що ви не забете його, вийшовши з цього дому?

Незнайомий засьміявся.

— А по чім я знаю, — своєю чергою спитав він, — що ви не наробите галасу, скоро я звідси вийду?

— Я дав би вам слово честі, сер, — холодно відповів видавець.

— Я також дам вам слово честі, якого ще ніколи не зламав, — почувалася спокійна відповідь.

Видавець очевидно не міг рішити ся.

Тут в його кабінеті збувала ся така рідка подія: ще кілька хвилин і він був би приневолив Тері видати свою тайну, навіть тепер іще, як би він був сміліїший, можна би було все спасти... Складачі чекали, але рука, що тримала револьвер, було рукою енергічного чоловіка... і видавець піддався.

— Я згоджуюсь, але з умовою, і упереджую вас, що арешту та карі ви не уникнете.

— Мені дуже жаль, — відповів незнайомий з легким поклоном, — але я не можу згодити ся з вами тому, що уникнути можна всего, крім смерті. Ходім, Тері, — говорив далі по еспанськи. — Даю тобі слово честі, що не ткну тебе.

Тері підійшов до нього нерішучо зі спущеною в долину головою. Незнайомий підійшов до дверей, отворив їх легенько і почав надслухувати; в ту мить мелькнула видавцеві знаменита думка.

— Слухайте, сер, — сказав він швидко, — коли вернете до дому, напишіть мені історію свого життя; мені не треба ніяких подробиць, що могли би вас компромітувати; напишіть тільки щось про свої пляни, стремління і мотиви, які приневолюють вас так поступати.

— Сер, — відповів незнайомий і в його голосі звучав захват, — я пізнаю в вас великого літерата, артиста! Завтра ви дістанете мою сповідь, — і з тими словами він і Тері отворили двері і вийшли в напів темний корідор.

РОЗДІЛ VI.

В ПЕРЕДОДЕНЬ СМЕРТИ.

Продавці газет, що кричали по вулицях захриплими голосами, рознесли всюди звістку про те, як члени „Суду чотирьох“ були близькі арештованя; тими новинками були надто заповнені стовпці всіх газет і на величезних уличних афішах, задрукованих грубими буквами червоної барви, не можна було бачити нічого иньшого. Подорожні, сидячи в вагонах, читали без віддиху газетні звістки і переривали те занятє лиш тому, аби поговорити, як кождий з них поступив би будучи на місци видавця „Мегафона“.

Все, що давнійше цікавило суспільність: війна, голод, звичайні випадки убійства, парламент, німецький цісарь, усе те було призабуте і вся цікавість суспільного життя восередкувала ся на останній новині дня. Чи сповнить „Суд чотирьох“ свій замір і чи убує завтра міністра заграничних справ? Ні про що иньше не говорено!

Тим убійством грозили вони вже цілий місяць і коли не стане ся ніщо особливе, то воно повинно бути сповнене завтра.

Нічого дивного, що вся льондонська преса присьвячувала в виданях значне місце випадкови з Тері, що явив ся особисто до видавця, і зручності решти його спілників, що відібрали його назад... „Трудно зрозуміти, — говорила газета „Телеграм“, — чому відомі журналісти, що видають сензаційні газети і що мали в руках — коли вірити їм — дійсно тих злочинців, пустили їх свободно, даючи їм тим самим можливість виповнити страшний замір і убити виначного дипломата, якого корисна діяльність... Ми говоримо „коли“, бо тепер дуже трудно буває вірити звісткам дешевих сензаційних газет, що виходять із ярко освітленого кабінета. Коли отже злочинці були дійсно в конторі редакції“.

В полудне вийшла з головного департаменту поліції грубо надрукована оповістка:

„1.000 фунтів штерлінгів нагороди“.

„Пошукуєть ся підозреного у належаню до злочинної організації „Суду чотирьох“ Мішеля Тері або Сеймонта або Лвчіка, що приїхав недавно в города Хереса в Еспанії, родом Еспанця, який не знає ні слова по англійськи. Ріст 1·70 м., очи карі. Волосє і вуси чорні, лице широке. Окремі приміти: білий шрам на щоці і шрам від удару ножем на голові. Фігура гладка.

„Визначена нагорода буде видана тій або тим особам, що відшукають або самого Тері, або увесь склад „Суду чотирьох“, або вкажуть місце їх пробування“.

Ясно, очевидно, що поліція діставши о другій годині в ночи звістку про подію в редакції від самого видавця, заразівсьнюк постарала ся про просте сполученє телеграфу з Еспанією, збудивши при тім кілька високих осіб у Мадриті, що лежали вже в ліжках, і довідала ся від еспанської поліції про все, що там було відоме про Тері, чим облекшила незвичайно пошукування лондонській поліції. Сер Рамон із трудом силкував ся зосередкувати свою думку на письмі, яке писав, сидячи в своїм кабінеті.

Письмо було адресоване до головного управителя сера Рамона, що завідував усім величезним майном, в яке Рамон виїздив на відпочинок. Сер Філіп не мав ні жінки, ні дітей, ні загалом ніякої близької родини.

„Коли людям, що грозять мені, удасть ся їх намір убити мене, — писав сер Рамон, — то по смерті я полишу значну суму грошей не лиш вам, але і всім, що служили мені вірно“.

Протягом останніх кількох днів змінив ся дещо погляд сера Філіпа на небезпеку, що грозила йому.

Постійний надзвір за ним із одного боку, а з другого неприємність безперестанного підслухування денервували його зовсім, а почуте образи від такого положеня розсіяло цілковито давний страх. Всі його умові здібности були звернені до того, аби хоч не знати за що перевести свій проєкт і доказати „Судови чотирьох“, що він сильніший від них та що англійського міністра не можна перелякати.

„Було би сьмішно, — писав він в одній своїй статі під назвою „Індивідуальність чоловіка, як народного діяча“, надрукованій кілька місяців пізнійше в однім англійським журналі, — було би навіть дивовижно, аби критика, що походить із цілком некомпетентного жерела, могла мати вплив на державного діяча в питаню про потребу нового закона, який має служити добру порученого його управі народа. „Він та сила, що не тільки повинна допомгти народови у всіх його прикрих ситуаціях, але усунути всі непорозуміння і поліпшити ті обмеженя, які заходять в інтернаціональних торговельних зносинах і при обставинах, серед яких я тепер опинив ся; міністер, що відчуває всю відповідальність, яка лежить на нім, перестає бути живим чоловіком і робить ся цілковито автоматом“.

У сера Філіпа було мало приятелів; він не мав тих прикмет, які роблять чоловіка популярним. Він був чесний, холоднокровний і з сильною волею, але не зазнавши ніколи любови, зробився циніком. Він ніколи не захоплювався сам, але ніхто також не захоплювався ним. Признавши якийсь принцип за ліпший від нього, він діяв усе в тім напрямі і коли для добра своїх земляків уважав konieczним зробити щось, то доводив усе до кінця хоч би не знати за що. Про нього можна було сказати, що він не честолюбний, лише що стремив до задуманої цілі. В парламенті його боялися і називали небезпечним тому, що для нього не існувало слово „компроміс“. Висловивши раз свою думку про якусь справу, він бажав, щоб її абсолютно поділяли його товариші.

Протягом його служби появлялися на газетних стовпцях чотири рази звістки про димісію одного з міністрів і за кожним разом називано того, хто не згоджувався в поглядах із сером Рамоном. На переважну річ, як і на дрібницю, сер Філіп мав свій окремий погляд; він наприклад не згодився жити в державнім міністерськiм помешканю, але мешкав у своїм власнім домі, де на одній половині була його канцелярія, а друга сповняла роль міністерського двірця.

Рівно о десятій годині він від'їздив до парламенту. Він мав у кімнаті телефон, що лучив його з міністерством, і се було одинокє сполученє його з тим величавим двірцем, в яким жити буває заповітною мрією багатьох великих дипломатів.

Та тепер, коли наставав той страшний для нього день, коли всі змагання спасти його повинні були сконцентрувати ся в однім місці, поліція домагала ся, аби він переїхав до міністерського двірця. Говорили, що в двірці буде їм легше берегти міністра. Розклад двірця був їм відомий. Всі входи будуть бережені, а переїзд, той небезпечний переїзд із помешканя сера Рамона до двірця, буде знесений.

З трудом переконали сера Філіпа по багатьох намовах про потребу переїзду і лише свідомість, що охорона в двірці буде менше замітна, ніж у його помешканю, приневолила його згодити ся на те.

— Ви-ж самі, сер Філіпе, не любите, коли мої люди стоять у вас за дверми і подають вам воду для голєня, — сказав йому головний агент Фальмут без церемонії, — вам було непріємно, що детектив сидів у вас у ванні, коли ви там увійшли, і ви жалуєте

ся, що перебраний поліцаї сидить у вас на козлі поруч із візником, але я запевняю вас, що в будинку міністерства ви навіть не побачите їх.

Ті доводи переконали його.

Сер Рамон писав письмо до свого управителя як раз тоді, коли має переїздити зі свого помешканя до міністерства, а детектив стояв у нього за дверми.

Телефон, що стояв побіч, задзвонив, і голос його секретаря спитав, чому він так довго не їде.

— У нас 60 поліційних агентів, — сказав весело молодий секретар, — а завтра будемо мати...

Сер Філіп нетерпливо слухав тої розмови.

— Дивуюся, чому ви не приготуйте залізної скрині, аби посадити мене в неї, — сказав він незадоволено і віддзвонив.

Хтось постукав у двері, а потім показалася голова Фальмута.

— Я не сьмію принаглювати вас, сер, але...

Таким чином міністер заграничних справ переїхав зі свого помешканя до міністерства в настрою дуже подібнім до озлобленя.

Він не привик до того, аби його принаглювали, огорджували і вкачували, що має робити! Коли їхав, його дразнили вельосіпедисти, що гнали по обох боках його карити, перебрані поліцаї, що стояли на тротуарі вдаючи, буцім то вони любують ся склеповими виставами і в кінці коли побачив в'їздячи в уліцю, де було міністерство, що проїзд через неї затамований для всіх, крім його екіпажа, та почув, як зібрана юрба витала його окликами; почуте, якого газнав у тій хвилі, було подібне до приниження. Секретар вийшов напроти нього з бруліоном тої бесіди, яку сер Філіп мав виголосити, обороняючи другий раз свій проєкт про вигнане державних злочинців.

— Ми наткнемо ся, — сказав секретар, — на сильну опозицію, але про те маємо 36 зайвих голосів!

Переглянувши всі замітки, сер Рамон підбадьорив ся і знов почув себе веселим і спокійним. Усе таки він був найважнішим міністром! „Всі ті погрози просто сьмішні, — подумав. — То поліція винна, що наробила стільки крику, а головно преса, особливо та, що захоїла викликати сензацію між публікою“.

І коли обернув ся до свого секретаря, то в виразі його лиця появило ся щось дитинно-веселе.

— А щож чувати про моїх невидимих приятелів, як вони називають себе, ті поганці? „Суд чотирьох“ здасть ся!

Говорючи те слово він усе таки не був щирій, бо назва „Суд чотирьох“ вертіла ся у нього вічно в голові, днем і нічю.

Секретарь не зараз відповів; він усе виминав зі своїм шрифтом розмови про „чотирьох“.

— Ми не знаємо нічого більше понад те, що ви, сер, читали самі про них. Ми знаємо тепер, хто такий Тері, але не маємо зовсім поняття про трьох його спільників.

Міністер силкував ся засьміятись.

— Вони дали мені термін до завтра, аби все обдумати, — сказав він.

— Значить, ви знов мали від них звістку?

— Лише кілька слів, — відповів недбало сер Філіп.

— І стільки?

Сер Філіп нахмурился.

— Вони додержать свої обіцянки, — промовив він коротко. Слова секретаря „і стільки“ повіяли холодом на його душу.

* * *

На верха в робітні сидів перед своїми трьома спільниками Тері, похнюплений і заляканий.

— Я хочу нарешті переконати тебе, що ми не сердимо ся на тебе за донос, — говорив Манфред, — і ми з Пойкартом думасмо навіть, як коректно поступив сеньор Гонзалес не відібравши тобі життя!

Тері спустился очі перед прошибаючим поглядом свого співбесідника.

— Завтра, — говорив той, — ти виповниш те, на що давнійше згодив ся... коли очевидно се буде потрібне. Потім поїдеш.. — і він замовк.

— Куди? — спитав злобно Тері. — Куди-ж, куди-ж, скажіть, на все сьвяте! Я сказав їм своє ім'я і вони знають, хто я такий! Вони дізнають ся про все, коли запитають нашу поліцію про мене!

Він підскочив і поглянув ненависно на своїх товаришів. Його руки трясли ся, а вся його сильна фігура дрожала від злости і страшного зворушення.

— Ти сам себе зрадив, — відповів йому спокійно Манфред, — і тепер покараний! Але ми постарасмо ся знайти тобі нову Іспанію, де дівчина в Хереса буде чекати на тебе!

Тері поглянув на них недовірко. Чи не насміхали ся вони над ним? Але на їх лицах не видно було усміху, лише Гонзалец дивив ся на нього своїм проникливим, загадковим поглядом.

— Ви заклинете ся мені на те? — спитав Тері охриплим голосом. — Закленіть ся мені всіми..

— Я обіцяю зробити те, а коли хочеш, можу й закласти ся! — заспокоїв його Манфред. — А тепер, — говорив він дальше иньшим тоном, — подумай про те, чого ми очікуємо від тебе. Завтра вечером... що ти маєш зробити!

Тері кивнув потакуючо головою.

— Ніяка сила не може нам перешкодити! Я, ти, Пойкарт і Гонзалец маємо убити того несправедливого чоловіка і ніхто в цілім світі не довідаєть ся, яким чином ми зробимо се! Та смерть здивує весь світ! То буде швидка й певна смерть, вона захопить його несподівано, проникне до нього незаметно не вважаючи на всю охорону! Ніколи ніхто не зробив такого подвигу!... Така смерть... — він замовк. Його щоки почервоніли і він блискучими від захвату очима поглянув на своїх товаришів.

Пойкарт був спокійний по давньому, а Леон очевидно почав також хвилювати ся.

— Простіть мені, — сказав він майже боязко і його лице ще сильнійше почервоніло, — я поневолі захопив ся будучим пляном наших діл і зовсім забув про ціль, до якої стремимо!

— Се зрозуміле, — відповів серіозно Пойкарт тоді, як Леон мовчки стиснув йому руку. Всі три замовкли. Але Леон засьміяв ся нараз.

— Ходім до роботи, — сказав він і звернув ся до своєї імпровізованої лябораторії.

Прийшовши туди Тері здіймив свій сурдут; він був тут як дома, вся його приниженість щезла і замість боязливого чоловіка появил ся начальник, що приказував, учив, давав вказівки; люди, перед якими він кілька мінут тому назад дрожав ві смертельного страху, бігали тепер на його приказ із одного поверха на другий і в лябораторії до кабінету.